

Jan Sturm

Van de Voorzitter a.i.

Op 'instellingen', in de tweede betekenis die de grote Van Dale aan dat woord toeschrijft – 'wat ingesteld is, organisatie, lichaam, inrichting, stichting, gesticht: *instelling van liefdadigheid; instellingen voor wetenschap en kunst; een instelling voor hoger onderwijs; openbare instellingen*' –, daarop ben ik eigenlijk niet zo dol. Op ambtelijke instellingen al helemaal niet, om maar te zwijgen van openbare, ambtelijke instellingen. Ik vrees dat ik langdurig op de divan zal moeten om er 'echt' achter te komen, waar die afkeer vandaan komt. Zo op het oog echter wordt mijn aversie vooral gewekt door het 'paternalisme' dat instellingen in mijn beleving nogal eens uitstralen: 'Wij weten natuurlijk wat het beste voor de maatschappij is en hoe u daarin past; doet u nu maar wat wij u en anderen aanraden – of als het even kan: voorschrijven –, dan komt alles in orde. Ook al vindt u dat vervelend: toch doen! Wij dienen immers het **algemeen** belang en daar moet op het vlak van **persoonlijke** belangen wel eens wat voor opgeofferd worden.' (Hoe ik me voel als het algemeen belang tot mijn persoonlijk belang verheven wordt, ondersteund door de verklaring dat ik onvoldoende zicht op mijn eigen situatie heb, laat ik maar even buiten beschouwing.)

Mijn beleving van dat paternalisme wordt nog heftiger, als ik niet als persoon met zulke 'instellingen' te maken krijg, maar als 'vertegenwoordiger'. Ik kan me dan vaak heel moeilijk aan de indruk onttrekken dat ik in gesprekken allereerst gecommitteerd moet raken, 'medeplichtig' gemaakt moet worden: hetzelfde, algemene belang moet gaan dienen dat de 'instelling' zo van harte dient, ook al gaat dat ten koste van het belang dat ik vertegenwoordig. Als een beproefd middel wordt daarbij vaak de tactiek gevolgd de 'vertegenwoordiger' los te weken van zijn 'achterban' door die te definiëren als dom, kortzichtig, alleen op eigen belang georiënteerd, onwillig het algemeen belang te dienen dat de instelling zo scherp in het oog houdt. En dat allemaal in een conspiratieve sfeer die uitstraalt: 'U weet natuurlijk beter, maar ja, u bent nu eenmaal vertegenwoordiger. U zal nog een hele klus krijgen om uw achterban om te turnen, maar u kunt natuurlijk op stevige steun van onze instelling rekenen.'

Ik moet maar eens wat concreter worden: het ministerie van onderwijs en wetenschappen – dat is in mijn ogen hét prototype van een ambtelijke, openbare instelling die het algemeen maatschappelijk belang dat het onderwijs con amore zou moeten dienen, in de gaten houdt. Het verzint onophoudelijk beleid om dat algemene belang nog beter te dienen. Maar dat beleid moeten onderwijsgeveden wel uitvoeren; en daar zit natuurlijk de crux. Want ja, die onderwijsgeveden staan in Wallages woorden en nooit meer te vergeten metafoor, al op vrijdagmorgen in de klas te trappelen om 's middags met hun ingepakte camper direct van het schoolplein naar de camping te trekken. Niks geen vergadering meer over *Weer samen naar school*, communicatief moedertaalonderwijs in de *basisvorming*, *moduleren* in het MBO of de vervolgnota *Profiel van de tweede fase voortgezet onderwijs*. Die onderwijsgeveden zien alleen hun eigen belang en offeren het algemeen belang daar gaarne voorop. (Of hebben ze een heel ander idee over wat het algemeen belang is, dat ze zouden willen dienen. Het lijkt erop of zo'n gedachte op het ministerie nooit opkomt.)

Dol op het ministerie ben ik dus niet; ik hoefde er gelukkig ook bijna nooit te zijn tot nu toe. Aan de Nieuwe Uitleg en aanpalende dreven heb ik me een aantal malen moeten vervoegen. (Een keer met een groep nascholers bij de raadviseur in algemene dienst Drewes, die ons eerst een stevig kwartiertje onderhield over het gebruik van bierviltjes onder de koffiekopjes op zijn monumentale vergadertafel: een stuk uit 's rijks kunstbezit. Maar Drewes was in zijn tijd ook een echte 'patriarch', zeker voor Neerlandici. Dat kun je van de huidige ambtenaren niet zo gauw zeggen, voorzover ik dat kan overzien.) In het Zoetermeerse was ik – gelukkig, naar ik achteraf kan vaststellen – nog nooit geweest, voordat ik tot het voorzitterschap van de VON geroepen werd. Maar nu al weer twee keer.

Alleen al het gebouw! Een ramp, wat mij betreft. Woorden schieten mij te kort om het te beschrijven; voor mijn gevoel komt het van buiten het dichtst bij een soort oliaffinaderij en van binnen bij zo'n onpersoonlijk vergadercentrum. Maar goed, dat hoeft niets te betekenen voor wat er gebeurt.

Van waar opeens die toegang tot het ministerie? Voorzover ik weet ging het ministerie er jarenlang vanuit dat met vakinhoudelijke docentenverenigingen niet te overleggen was over het onderwijsbeleid: te veel versnipperd, te veel najagers van deelbelangen. Maar – en of je daarmee gelukkig moet zijn, daar moeten we bin-

nen de VON nog maar eens stevig over discussiëren! – de basisvorming oriënteert zich, in navolging van het WRR-advies uit 1986, op de (15) **schoolvakken**. Departementaal doel van de basisvorming: naast kwaliteitsverbetering (wat dat ook moge wezen) **inhoudelijke vernieuwing**. Die combinatie van oriëntatie en doel kan niet veel anders betekenen dan dat het (ook) moet gaan om **vakinhoudelijke vernieuwing**. En anders dan bij meer onderwijskundige vernieuwingen, zoals zorgverbreding, schaalvergroting, drop out problematiek en modulering, heb je bij vakinhoudelijke vernieuwing niet zoveel aan onderwijskundigen, die slecht op de hoogte zijn van schoolvakken, dan heb je meer aan vakdocenten. Voilà!

En als je er als departement maar geen genoeg van kan krijgen en ook nog nieuwe **examenprogramma's** laat schrijven, graag **examensyllabi** zou willen laten ontwikkelen en ten slotte vakken zou willen verkavelen om **doorstroomprofielen** te kunnen maken, ja, dan moet je maar eens gaan kijken hoe je die vakdocenten kunt bereiken, want die moeten van alle mooie plannen werkelijkheid maken. In Wallages woorden maar weer: ik heb mijn ambtenaren opdracht gegeven overleg te openen met de vakinhoudelijke verenigingen.

Wat een geluk voor die ambtenaren dat juist in deze tijd het **Platform van Vakinhoudelijke Verenigingen in het Voortgezet Onderwijs (VVVO)** aarzelend van start gaat. Dit is een min of meer informeel overlegorgaan dat nu ongeveer twee jaar bestaat. Er doen op dit moment ongeveer zestien verenigingen mee; die bestrijken de volgende (clusters van) schoolvakken.

– **Nederlands**: Vereniging van Leraren in Levende Talen (VvLLT); Vereniging voor de Didactiek van het Nederlands (VDN); Vereniging voor het Onderwijs in het Nederlands (VON)

– **Rekenen/wiskunde-onderwijs**: Nederlandse Vereniging van Wiskundeleraars (NVvW); Nederlandse Vereniging tot Ontwikkeling van het Reken/Wiskunde-onderwijs (NVORWO)

– **Vreemde-talenonderwijs**: Vereniging van Leraren in Levende Talen (VvLLT); Vereniging van Classici in Nederland (VCN)

– **Geschiedenis**: Vereniging van Leraren Geschiedenis en staatsinrichting in Nederland (VGN)

– **Aardrijkskunde**: Afdeling Onderwijs van het Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap (KNAG)

– **Natuuronderwijs**: Nederlandse Vereniging voor het Onderwijs in de Natuurwetenschappen (NVON)

– **Maatschappijonderwijs**: Nederlandse Vereniging van Leraren Maatschappijleer (NVLM)

– **Economie**: Vereniging van leraren bij het Economisch/maatschappelijk onderwijs (VECON)

– **Informatica**: V I&I; NGI

– **Tekenen**: Nederlandse Vereniging voor TekenenOnderwijs (NVTO)

– **Textiele werkvormen**: Algemene Vereniging Docenten textiele werkvormen (AVD-tex)

Over de doelstellingen en werkwijze van het Platform stond officieel niets op papier. Op mijn verzoek is nu een poging ondernomen om iets te maken. Dat ziet er als volgt uit.

Platform VVVO

Ontmoetingspunt besturen vakinhoudelijke verenigingen met als doelstellingen:

– *uitwisselen informatie;*

– *gezamenlijk (indien mogelijk) reageren op ontwikkelingen op vakinhoudelijk gebied (niet ingaan op rechtspositionele vragen);*

– *bewaken en versterken van inspraak van vakinhoudelijke verenigingen bij ontwikkelingen op onderwijskundig gebied, zoals examenprogramma's, leerplannen, nascholings, veldadvisering, examenproblematiek, etc.*

– *gezamenlijk overleggen met ministerie (2x per jaar) op gebied van algemene vakinhoudelijke kwesties;*

– *onderlinge ondersteuning op organisatorisch gebied (indien gewenst);*

– *afzonderlijke verenigingen blijven belangen van het eigen vak behartigen.*

Organisatie

– *vier leden fungeren als dagelijks bestuur*

– *besluiten worden unaniem genomen*

– *er is één postadres*

– *kosten (zaalhuur, portikosten, e.d.) worden over de deelnemende verenigingen omgeslagen.*

Het zal iedereen opvallen dat er uiterst terughoudende formuleringen zijn gekozen in dit documentje. Dat is ook niet verwonderlijk. De verschillende schoolvakken koesteren uiteenlopende belangen, wortelen in uiteenlopende culturen en kennen onderscheiden historische achtergronden. Je kunt dan ook merken dat de verenigingen zeer behoedzaam met elkaar omgaan in het platform: bij het kleinste voornemen tot actie rijst meteen de vraag: 'Doet het Platform dit of de

gezamenlijke verenigingen?' En zodra het op een beslissing aankomt, komt steevast de opmerking: 'Ik wil dit in mijn bestuur bespreken.'

De meeste verenigingen vaardigen hun voorzitters af naar de vergaderingen van het platform die zo eens in de twee maanden in Utrecht plaatsvinden; daarnaast gaat de in principe voltallige club twee keer per jaar naar het Ministerie. We praten dan met twee of drie ambtenaren over een agenda die het dagelijks bestuur opstelt en waaraan het ministerie zonedig punten toevoegt. Op de laatste bijeenkomst (24 september jl.) passeerden de volgende punten de revue; ik voorzie ze van een uiterst korte toelichting van mijn hand.

– Stuurgroep MAVO/LBO eindexamens C en D: de eindexamens moeten aangepast worden met het oog op de invoering van de basisvorming; o.a. moet eventuele overlap tussen toetsen basisvorming en eindexamens verdwijnen. Het gaat om een groep van ongeveer vier personen; ondersteuning door de SLO.

– Examenproblematiek: Uitkomsten van de discussie met de Tweede Kamer over de problemen met de tweede correctie.

– Nascholing: Hoe zal het allemaal gaan met die vraaggestuurde nascholing? Als de scholen een zak met geld krijgen en nascholing kunnen kopen? Wat betekent dat voor de nascholingsinstituten? Kunnen vakinhoudelijke verenigingen bijvoorbeeld vragen van scholen (helpen) bundelen?

– Nota Tweede Fase: Het Bureau Berenschot bereidt een advies voor aan de staatssecretaris over de invoering van doorstroomprofielen; daartoe wil het bureau een interview met de individuele leden van het Platform.

– Bevoegdheden BAVO: Binnen de basisvorming mo-

gen scholen bepaalde vakken combineren. Hoe wordt de bevoegdheid geregeld van docenten die zo'n combinatievak geven?

– Concept Nieuw Inrichtingsbesluit: Nieuwe regels in verband met de invoering van de basisvorming. Belangrijkste punten: advies lessentabellen; vakkencombinaties.

– Veldadvisering Leerplanontwikkeling: Het Platform heeft de staatssecretaris zijn zorg overgebracht over de onevenredige bezuiniging die de SLO aan de veldadvisering wil opleggen. De staatssecretaris heeft geantwoord dat hij erop vertrouwd dat het overleg tussen SLO en Platform zal leiden tot een resultaat, waarin alle betrokkenen zich kunnen vinden.

Inmiddels hebben twee landelijke pedagogische centra kennelijk een belang in het Platform ontdekt: op eigen initiatief hebben ze het platform 0,3 fte geboden om het secretariaat te runnen. Voor 1992 heeft het Platform dat aanbod geaccepteerd.

Ik weet eerlijk gezegd niet wat de VON nu eigenlijk van dit consultatieve overleg met het Ministerie moet verwachten; ik denk dat we daarover in het bestuur moeten praten aan de hand van de ervaringen over een wat langere tijd. Twee ervaringen wil ik alvast kwijt. Na afloop van de bijeenkomst stond ik even met Edu Wijdeveld van de NVORWO te praten; we kwamen tot de conclusie dat we beiden een soort déjà vu gevoel hadden: hij door herinneringen aan de begintijd van de CML-Wiskunde, ik door die aan de CMM. En om tien voor half vijf stak de ambtenaar die het verslag moest maken zijn pen in zijn binnenzak. Zijn tijd zat erop; wie nu voor de rest van het verslag zorgt? Misschien stond zijn camper voor de deur van het Ministerie.